S *tudia* **H** *istorica* **S** *lovenica*

Studia Historica Slovenica

Časopis za humanistične in družboslovne študije
Humanities and Social Studies Review

letnik 19 (2019), št. 3

ZGODOVINSKO DRUŠTVO
DR. FRANCA KOVAČIČA
V MARIBORU

ZRI DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU

MARIBOR 2019

Izdajatelj / Published by

ZGODOVINSKO DRUŠTVO DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU /

HISTORICAL SOCIETY OF DR. FRANCO KOVACIC IN MARIBOR

<http://www.zgodovinsko-drustvo-kovacic.si>

ZRI DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU /

ZRI DR. FRANCO KOVACIC IN MARIBOR

Uredniški odbor / Editorial Board

dr. Ivo Banac (ZDA / USA), dr. Rajko Bratuž, dr. Neven Budak (Hrvaška / Croatia),
dr. Jožica Čeh Steger, dr. Darko Darovec, dr. Darko Friš, dr. Stane Granda, dr. Andrej Hozjan,
dr. Tomaž Kladnik, dr. Mateja Matjašič Friš, dr. Aleš Maver, dr. Jože Mlinarič, dr. Jurij Perovšek,
dr. Jože Pirjevec (Italija / Italy), dr. Dragan Potočnik, dr. Andrej Rahten, dr. Tone Ravnikar,
dr. Imre Szilágyi (Madžarska / Hungary), dr. Peter Štih, dr. Polonca Vidmar,
dr. Marija Wakounig (Avstrija / Austria)

Odgovorni urednik / Responsible Editor

dr. Darko Friš

Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča

Koroška cesta 160, SI–2000 Maribor, Slovenija

e-pošta / e-mail: darko.fris@um.si

Glavni urednik / Chief Editor

dr. Mateja Matjašič Friš

Članki so recenzirani. Za znanstveno vsebino prispevkov so odgovorni avtorji.

Ponatis člankov je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in navedbo vira.

The articles have been reviewed. The authors are solely responsible for the content of their articles.

No part of this publication may be reproduced without the publisher's prior consent and a full mention of the source.

Žiro račun / *Bank Account:*

Nova KBM d.d.

SI 56041730001421147

Prevajanje / *Translation:*

David Hazemali, Uroš Turnšek

Lektoriranje / *Language-editing*

Ana Šela

Oblikovanje naslovnice / *Cover Design:*

Knjižni studio d.o.o.

Oblikovanje in računalniški prelom /

Design and Computer Typesetting:

Knjižni studio d.o.o.

Tisk / *Printed by:*

Itagraf d.o.o.

<http://shs.zgodovinsko-drustvo-kovacic.si>

Izvilleke prispevkov v tem časopisu objavljata 'Historical – Abstracts' in
'America: History and Life'.

Časopis je uvrščen v 'Ulrich's Periodicals Directory', evropsko humanistično bazo ERIH in
mednarodno bibliografsko bazo Scopus (h, d).

*Abstracts of this review are included in 'Historical – Abstracts' and
'America: History and Life'.*

*This review is included in 'Ulrich's Periodicals Directory', european humanistic database
ERIH and international database Scopus (h, d).*

Studia historica Slovenica, Časopis za humanistične in družboslovne študije,
je vpisan v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko **487**.
Izdajo časopisa sta omogočili Agencija za raziskovalno dejavnost RS in Mestna občina Maribor.
Co-financed by the Slovenian Research Agency and City of Maribor.

*Studia
historica
slovenica*

Kazalo / Contents

V spomin / In Memoriam

ALEŠ MAVER: Doc. dr. Antonu Ožingerju (1943–2019) v spomin625

Članki in razprave / Papers and Essays

MARTIN BELE: Štajerski grb in njegovi začetki v 12. in 13. stoletju631
Styrian Coat of Arms and its Beginnings in the 12th and 13th Century

ŽIGA OMAN: Tottingi s Ptuja in Majšperka: vzpon in propad
meščanske družine v zgodnjem novem veku653
*The Tottings of Ptuj and Majšperk: the Rise and Demise
of a Burgher Family in Early Modernity*

MATEJA MATJAŠIČ FRIŠ in ANA ŠELA: Dr. Franc Tiplič: lenarški zdravnik
med fikcijo in zgodovino695
Dr. Franc Tiplič: Lenart Doctor between Fiction and History

BLAŽ TORKAR: Vittorio Veneto: zadnja italijanska ofenziva
na reki Piavi leta 1918737
Vittorio Veneto: The Last Italian Offensive on the River Piave in 1918

TOMAŽ IVEŠIČ: Ženevska deklaracija v luči velikega "ujedinjenja"
južnih Slovanov novembra 1918761
*The Geneva Agreement in the Light of the Great Unification
of the South Slavs in November 1918*

ANDREJ RAHTEN: "Šampanjec v Gradcu in nemške demivierges"
– ocena delovanja podpolkovnika Shermana Milesa na
Štajerskem leta 1919781
*"Champagne in Graz and German Demivierges" – Evaluation
of the Activities of Lieutenant Colonel Sherman Miles in Styria in 1919*

S *tudia* **H** *istorica* **S** *lovenica*

KLEMEN KOCJANČIČ: **Galicijski levi v bojih proti partizanom:**
14. grenadirska divizija Waffen-SS (galicijska št. 1) na Slovenskem815
Galician Tigers in Combat against Partisans:
14th Grenadier Division of Waffen-Ss (Galician Nr. 1)
in Slovene Lands

ANDREJ KIRBIŠ, MONIKA LAMOT, KATJA KOTNIK, MARINA TAVČAR KRAJNC
and MARIJA JAVORNIK KREČIČ: **The role of Gender in Participation**
and Health Among Slovenian Youth: A Regional Comparison847
Vloga spola pri participaciji in zdravju mladih v Sloveniji:
regionalna primerjava

Ocene / Reviews

ŽIGA OMAN: **Darko Darovec, Vendetta in Koper 1686** (Koper, 2018)877

Avtorski izvlečki / Authors' Abstracts 885

Uredniška navodila avtorjem /
Editor's Instructions to Authors 893

Studia Historica Slovenica /
letnik / year 19 (2019) 903

S *tudia*
H *istorica*
S *lovenica*

*Studia
historica
slovenica*

UDK 355.48(450.2/.4)"1918"
1.01 Izvirni znanstveni članek

DOI 10.32874/SHS.2019-22

Vittorio Veneto: zadnja italijanska ofenziva na reki Piavi leta 1918

Blaž Torkar

Dr., docent
Center vojaških šol/Vojaški muzej Slovenske vojske
Engelsova 15, SI-2111 Maribor, Slovenija
e-pošta: blaz.torkar@mors.si

Izvleček:

Avtor na podlagi preučenih arhivskih virov in literature obravnava razmere v avstro-ogrski monarhiji in na jugozahodni fronti v letu 1918. Analizira priprave in potek italijanske ofenzive pri Vittoriju Venetu med 24. oktobrom in 4. novembrom 1918. Italijanska vojska je imela septembra 1918 pripravljen načrt za ofenzivo s težiščem preboja na južnem delu reke Piave med krajema Vidor in Grave di Papadopoli. Cilj italijanske vojske je bil prelomiti avstro-ogrsko fronto na komunikacijah Trento–Feltre ter prekiniti komunikacije v Vittorio Veneto. Italijani so s tem želeli ločiti avstro-ogrske enote v Trentinu od tistih, ki so bile razporejene južneje ob reki Piavi. Italijanski načrt je uspel, po začetnem odporu je avstro-ogrska vojska začela razpadati in se začela umikati. Italijanska zmaga je končala vojno na jugozahodni fronti, povzročila je razpad avstro-ogrske vojske in podpis premirja med Avstro-Ogrsko in Italijo.

Ključne besede:

Vittorio Veneto, jugozahodna fronta, prva svetovna vojna, Avstro-Ogrska, Italija, ofenziva, Piava

Studia Historica Slovenica

Časopis za humanistične in družboslovne študije

Maribor, letnik 19 (2019), št. 3, str. 737–760, 31 cit., 4 slike

Jezik: slovenski (izvleček slovenski in angleški, povzetek angleški)

Avstro-Ogrska in neuspeh junijske ofenzive leta 1918 na reki Piavi

Italijanskemu porazu v 12. soški ofenzivi je sledilo napredovanje avstro-ogrske in nemške vojske, ki se je ustavilo šele na reki Piavi. V tako imenovani prvi ofenzivi na reki Piavi, ki je potekala od 10. do 26. novembra 1917, avstro-ogrski in nemški vojski preboj čez reko Piavo ni uspel. Avstro-ogrski in nemški prodor do reke Piave je vplival na politično, predvsem pa vojaško stanje v Kraljevini Italiji. Zaradi italijanskega neuspeha v 12. soški ofenzivi je italijanski politični vrh tudi razrešil generala Luigija Cadorno s položaja načelnika generalštaba italijanske vojske, na njegovo mesto pa je postavil novega načelnika, generala Armanda Diaza. Slednji je uspel stabilizirati in utrditi italijanske položaje na jugozahodni fronti ter slabe razmere v italijanski vojski. Decembra 1917 so centralne sile večkrat napadle, vendar je italijanska obrambna črta vzdržala. Zaradi bojazni pred novimi nasprotnikovimi ofenzivami je Diaz dodatno utrjeval območje med prelazom Stelvio in izlivom reke Piave. Celotno območje je nadzoroval z izvidniškimi patruljami, nove antantne divizije pa je razporedil na najbolj ogrožene gorate dele fronte. Že v času, ko je Avstro-Ogrska slavila zmago, so se antantni zavezniki od 5. do 7. novembra 1917 zbrali v italijanskem mestu Rapallo, kjer so na pobudo britanskega ministrskega predsednika Davida Lloyda Georga sklenili ustanoviti vrhovni vojaški svet antantnih sil, katerega naloga naj bi bila skupno dogovarjanje in vodenje ofenziv. Cadorna je bil po odhodu iz vrha italijanske vojske določen za italijanskega predstavnika v vrhovnem vojaškem svetu antantnih sil.

V začetku leta 1918 so bile centralne sile izčrpane, še posebej pa Avstro-Ogrska, kjer je že zdavnaj minilo navdušenje nad vojno iz jeseni 1914. Kljub temu vojaški strateški položaj ni bil videti slab. Na vzhodu so notranji nemiri in vojaški porazi iz vojne izločili Rusijo (in z njo Romunijo), na Balkanu je bila fronta stabilna. Avstro-ogrska vojska je šla skozi reorganizacijo, v enote je prihajala nova oprema, po nemškem zgledu so uvajali nove taktike. Tudi številke so bile na prvi pogled impresivne, saj so imele habsburške oborožene sile pod orožjem skoraj štiri in pol milijona mož, ki so se borili na vzhodu, jugozahodni fronti, Balkanu, v manjšem številu pa tudi na Bližnjem vzhodu in zahodni fronti. Prevzem oblasti cesarja Karla I. na vrhu avstro-ogrske vojske je sprožil nekaj pomembnih sprememb znotraj avstro-ogrske vojske. Cesar je sam prevzel vrhovno vojaško poveljstvo, hkrati pa je bil zamenjan tudi načelnik generalštaba, general Conrad von Hötzendorf. Cesar Karel I. je sprva kot možnega kandidata izpostavil generala Alfreda Kraussa, ki se je izkazal kot poveljnik 1. avstro-ogrskega korpusa v 12. soški ofenzivi. Za mnenje se je cesar obrnil na nadvojvodo Evgena, ki je svojega sodelavca opisal kot sicer marljivega, vendar neprikljubljenega. Končno so za novega načelnika generalštaba izbrali generala Arthurja Arza von Straussenberga, ki se je do tedaj bojeval v Romuniji. Po odho-

du z mesta načelnika generalštaba je Conrad odšel na Tirolsko, kjer je prevzel vodenje enot, ki so se preimenovala v armadno skupino Conrad.¹

Aprila 1918 je avstro-ogrska monarhija še zadnjič poskusila mimo nemškega zaveznika skleniti sporazum z antantnimi silami, vendar je poskus propadel. Politični vrh dvojne monarhije se je tako vojaško in politično začel še trdneje vezati na svojega nemškega zaveznika. Razmere v dvojni monarhiji so postajale vsak dan slabše. Nacionalna gibanja zatiranih narodov so postajala številčnejša in močnejša, avtoriteta državnih oblasti pa je slonela samo še na represiji. Socialni položaj prebivalstva je bil v zadnjih dveh letih vojne na meji lakote in preživetja. Januarja je dvojno monarhijo pretresel velik stavkovni val, v katerem je sodelovalo okoli 70.000 delavcev. Avstro-ogrska vojska je izgubljala na moči in kvaliteti, v zaledju so sicer upori po maju 1918 zaradi hude in takojšnje represije s strani vojaških oblasti ponehali, krepilo pa se je dezerterstvo in skrivaštvo. Največji problem avstro-ogrske vojske je bila njena oskrba. Problem oskrbe se je najprej pojavil v zalednih enotah, ker so imele frontne enote prednost pri oskrbi, in šele po neuspešni avstro-ogrski ofenzivi junija 1918 na reki Piavi je začel problem oskrbe dominirati tudi na frontah.²

Priprave na novo ofenzivo³ proti Kraljevini Italiji so se začele že konec leta 1917, večji razmah pa so dobile v začetku leta 1918. Nemčija je ponovno pritiskala na svojo zaveznico. Tako je general Paul von Hindenburg, načelnik nemškega generalštaba, 15. marca 1918 avstro-ogrskega načelniku generalštaba, generalu Arzu, poslal telegram, v katerem je jasno zapisal, da bi bil zelo hvaležen za avstro-ogrsko ofenzivo proti Kraljevini Italiji. Naslednji dan je Arz poslal telegram, da se trudi v pogovorih s Conradom in Borojevičem določiti datum nove ofenzive. Čeprav je Arz v udarno moč avstro-ogrske vojske precej dvomil in pri načrtovanju nove ofenzive vse drznejše akcije zavrnil, je marca 1918 Hindenburgu poslal zavezujoč telegram, v katerem je poudaril, da bodo organizirali napad proti Italiji in da pričakujejo tudi vojaški zlom Italije. Odločitev o novi ofenzivi je bila tako zapečatena. Odločitev za novo ofenzivo se je

¹ Manfred Rauchensteiner, *The First World War and the End of the Habsburg Monarchy, 1914–1918* (Wien, 2014), str. 908–909; Janusz Piekalkiewicz, *Prva svetovna vojna* (Ljubljana, 1996), str. 499, 559 (dalje: Piekalkiewicz, *Prva svetovna vojna*); Rok Stergar, "Vojna, lakota, ujetništvo, negotovost in Jugoslavija. Leto 1918 na prostoru današnje Slovenije", v: *1918 v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: 54. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, konferenčni zbornik* (Ljubljana, 2018), str. 79–80 (dalje: Stergar, "Vojna, lakota, ujetništvo, negotovost in Jugoslavija."); Petra Svoljšak in Gregor Antoličič, *Leta strabote. Slovenci in prva svetovna vojna* (Ljubljana, 2018), str. 210–211 (dalje: Svoljšak in Antoličič, *Leta strabote*).

² Matjaž Bizjak, *Slovenska vojska 1918–1919 in formiranje dravske divizijske oblasti*, magistrska naloga (Ljubljana, 2001), str. 36 (dalje: Bizjak, *Slovenska vojska 1918–1919*); Svoljšak in Antoličič, *Leta strabote*, str. 211.

³ Več o avstro-ogrski analizi junijske ofenzive na reki Piavi: Archivio di Stato Trieste (dalje: ASTs), RCGC Gab., b. 72, Diario Storico-Militare, 3 novembre 1918–4 agosto 1919, Allegati, Maggio 1919, Indagini del comando dell'Isonzo Armea sulle esperienze acquisite durante la battaglia del Piave, str. 1–8.

od marca 1918 naprej izkazala za lažjo kot pa njena organizacija in izvedba. Pri tem so močno pomembno vlogo igrali posamezni poveljniki, ki so zastopali različna stališča.

Conrad je zagovarjal ofenzivo iz smeri Južne Tirolske, torej bolj ali manj isto postopanje kot v južnotirolski ofenzivi spomladi leta 1916, Borojević je bil proti ofenzivi, če pa že, je zagovarjal ofenzivo na Piavi. Na splošno je bil namreč prepričan, da avstro-ogrska vojska ni več sposobna izvesti ofenzive in bi zato na razplet nemške ofenzive na zahodni fronti raje počakal v defenzivni poziciji. Ob Borojeviću in Conradu je dodatni zaplet pri pripravi na ofenzivo povzročil načelnik operativnega odseka generalštaba, general Alfred von Waldstätten, ki je predlagal ofenzivo med Brento in Piavo, v smeri proti kraju Bassano del Grappa. Različne opcije in različna mnenja generalov so na koncu pripeljala do kompromisa, ki pa se je za monarhijo izkazal za pogubnega. Cesar Karel I., ki je pogosto deloval precej neodločno, je v pripravi na ofenzivo popustil tako Conradu kot Borojeviću. Sprejeta je bila odločitev za ofenzivo iz smeri Južne Tirolske kot tudi na reki Piavi. S tem se je operativno območje ofenzive raztezalo na 120 kilometrov dolgi črti. Na koncu sta tako Borojević kot tudi Conrad dobila to, kar sta zahtevala. Po odločitvi, kje bo ofenziva potekala, sta ostali odprti še vprašanji datuma začetka ofenzive in razporeditev moči. Medtem ko je Conrad pričakoval, da bo glavnina napada potekala na južnotirolskem bojišču, sta cesar in vrhovno poveljstvo odločila, da bosta tako Conrad kot tudi Borojević izpeljala enakovredni ofenzivi. To za avstro-ogrsko vojsko ni bilo najbolje, saj je drobilo njene zmogljivosti in udarno moč. Drugo odprto vprašanje je bil datum začetka ofenzive. Nemčija je na Avstro-Ogrsko pritiskala, da napad na italijansko vojsko izvede čim prej, medtem ko je Conrad v Baden sporočil, da bo do 15. junija 1918 pripravljen na napad. Borojević kot poveljnik drugega krila ofenzive pa je nadrejene obvestil, da bodo njegove enote za ofenzivo sposobne šele 25. junija.⁴

Na koncu je avstro-ogrski generalštab za datum začetka ofenzive določil 15. junij. Vrh vojske datuma začetka bojov ni želel prestaviti niti 13. junija, ko je Borojević sporočil, da je slabo vreme dvignilo vodostaj reke Piave in da bi bilo po njegovem mnenju bolje ofenzivo prestaviti vsaj za tri dni. Dne 13. junija so se začele manjše vojaške operacije 10. armade pod poveljstvom generala Alexandra von Krobatina na območju prelaza Tonale, katerih namen je bil zavajanje italijanske vojske. Na izredni pomen avstro-ogrske junijske ofenzive kaže tudi dejstvo, da je pred začetkom bojov cesar Karel I. svoje vojaško poveljstvo namestil v bližini mesta Merano. Z njim je na Južno Tirolsko prispel tudi načelnik generalštaba Arz. Pred začetkom ofenzive je napetost na avstro-ogrski

⁴ Svoljšak in Antoličič, *Leta strabote*, str. 211–212.

strani rasla, saj so se zavedali pomembnosti ofenzive za nadaljnjo usodo dvojne monarhije.⁵

Za prvo smer napada s Tirolske proti beneški planoti je bil odgovoren Conrad oziroma armadna skupina Conrad z 10. in 11. armado, za drugo smer ob južnem toku reke Piave do Trevisa pa Borojevič oziroma armadna skupina Borojevič s 5. in 6. armado. Dne 15. junija 1918 ob 3. uri zjutraj je Avstro-Ogrska s 95.000 vojaki začela drugo ofenzivo na reki Piavi. Avstro-ogrska vojska je istočasno napadla v severnejšem goratem delu fronte in v dolini reke Piave. Poleg množice vojakov je imela Avstro-Ogrska med izlivom reke Piave in dolino Astico 5470 topov, ki so začeli z obstreljevanjem italijanskih položajev. Okoli 4. ure zjutraj je italijanska artilerija odgovorila na napad in onesposobila nekatere avstro-ogrske pehotne, artilerijske in inženirske enote. Kmalu za tem, okoli 7. ure zjutraj, je bil italijanski artilerijski ogenj že močnejši od avstro-ogrskega. Položaj avstro-ogrske vojske je postajal vedno bolj brezupen. Ob italijanski vojaški premoči je namreč začela pešati še oskrba. V želji po končnem preobratu na jugozahodni fronti je izčrpana monarhija v boj vrgla vse, kar je imela. Vrh avstro-ogrske vojske je bil tako že 16. junija obveščen, da je bilo na poti proti frontnim črtam 29 vlakov z oskrbo za fronto, po tej pošiljki pa je bila omogočena le še delna oskrba enot. Diaz se je pripravil na giblivo obrambo in s številnimi protinapadi preprečil poraz italijanskih sil na Monte Grappi in ob Brenti. Conradove enote so bile kmalu zaustavljene in Italijani so imeli dovolj časa reorganizacijo in protinapad. Conradu ni uspelo zasesti italijanskih položajev na Monte Grappi in tudi v soteski Vastagna. Tudi poskus prodora do Bassana, da bi od tam s severa napadli fronto črto ob Piavi, ni uspel.

Borojevičeve enote so bile uspešnejše, saj so na določenih delih prekoračile reko Piavo in italijanske branilce potisnile z vzhodnega roba Montella, San Done in Caposile do črte Montebelluna–Treviso–Portegrandi. Borojevič je vse do 21. junija 1918 branil zasedene položaje na Montellu in ob izlivu reke Piave ter ves čas ogrožal Treviso. Svoje je doprineslo še slabo vreme, saj so padavine povzročile, da je narasla reka Piava, ki je uničevala pontonske mostove in tako oteževala preskrbo enot. Borojevič se je moral umakniti nazaj na levi breg iave, pri tem pa je izgubil veliko vojakov in vojaškega materiala. Vrh avstro-ogrske vojske je tako po petih dneh ofenzive uvidel, da zmage ne bo več možno doseči, zato je že 20. junija 1918 izdal ukaz za umik enot na levi breg Piave.⁶

⁵ Prav tam.

⁶ Glaise von Horstenau (ur.): *Österreich-Ungarns lätzter Krieg: 1914–1918*, Bd. 7, *Das Kriegsjahr 1918* (Wien, 1936), str. 5318–334; Piero Pieri, *Dal Risorgimento alla Grande Guerra, Tomo terzo, Storia Militare d'Italia* (Milano, 2018), str. 178–187 (dalje: Pieri, *Dal Risorgimento alla Grande Guerra*); Piekalkiewicz, *Prva svetovna vojna*, 559–560; Peter Schubert, *Piava 1918. Zadnja bitka avstro-ogrske monarhije* (Celovec–Ljubljana–Dunaj, 2001), str. 49–50 (dalje: Schubert, *Piava*); Svöljšak in Antolčič, *Leta strabote*, str. 214.

Avstro-ogrška vojska je v junijski ofenzivi na reki Piavi utrpela visoke izgube, 7000 mrtvih, 70.000 ranjenih, 17.000 vojakov pa je prišlo v vojno ujetništvo. Avstro-ogrski vojski je le v delu fronte uspelo prebiti sovražnikovo obrambo, vendar se je kmalu morala vrniti na izhodiščne položaje. Obe vrhovni poveljstvi, tako italijansko kot avstro-ogrsko, sta po junijski ofenzivi razglasili zmago. V resnici je bila junijska ofenziva za Avstro-Ogrsko neuspešna, saj Italija ni bila izločena iz vojne. Bojne operacije ob reki Piavi so se nato omejile le na manjše spopade. Posamezne patrulje so prečkale reko, občasni napadi so vznemirjali nasprotnika. Avstro-ogrška vojska ni imela ne orožja, ne streliva, ne drugega materiala in ne človeških rezerv za izvedbo preveč ambiciozne ofenzive, ki je izčrpala še njene zadnje skromne materialne in moralne rezerve. Različni mehanizmi, ki so motivacijo vojakov vzdrževali vsaj na minimumu, so zdaj dokončno odpovedali in zavladata je apatija. Avstro-ogrski vojaki so dokončno izgubili upanje, da lahko premagajo Italijane in s tem končajo vojno.⁷

Vojaška moč Avstro-Ogrske je od poletja 1918 opazno slabela. Avstro-ogrski poraz je oslabil tudi položaj Nemčije, ker je v antantnem taboru padla odločitev, da bodo vse ameriške enote, tako imenovane Expeditionary Forces, poslane na zahodno fronto. Zaradi uspehov antantni sil je avstro-ogrška vlada 14. septembra 1918 antanti poslala mirovno noto, v kateri je predlagala, da bi se srečali predstavniki vseh vojskujočih se držav in sklenili neobvezen sporazum, ki bi Evropo odvrnil od nadaljevanja vojne. To dejanje avstro-ogrške vlade je bil prikriti glasnik zloma dvojne monarhije, ki se je nezadržno bližal. Avstro-Ogrska je 4. oktobra 1918 Združenim državam Amerike ponudila mir in prosila predsednika ZDA Woodrowa Wilsona za mirovno posredovanje. Hkrati je sprejela znani načrt svetovnega miru, ki ga je Wilson razglasil januarja 1918. Ker je Wilson v deseti točki svojega svetovnega mirovnega načrta zagovarjal stališče, naj bo narodom Avstro-Ogrske dana najširša možnost za avtonomni razvoj, bi Wilsonova privolitev v avstro-ogrsko mirovno ponudbo pomenila, da se strinja z ohranitvijo habsburške monarhije, s tem pa osamosvojitvena prizadevanja habsburških Jugoslovanov ne bi dobila mednarodnega značaja. V tem upanju je cesar Karel I. 16. oktobra 1918 objavil federalistični manifest, kjer je predlagal federativno preoblikovanje avstrijske polovice podonavske monarhije. Pri tem naj bi državnopravni položaj ogrske polovice monarhije ostal nespremenjen. Manifest je s tem ostajal v okviru dualizma, Slovencem pa je onemogočal zvezo s Hrvati in Srbi. Cesar Karel I. je manifest objavil zaradi zunanjepolitičnih vzrokov, saj je želel z objavo tega dokumenta vplivati na Wilsonov odgovor na avstro-ogrsko mirovno noto. Poskus Karla I., da bi z manife-

⁷ Marina Rossi, *La Maledetta Barca: il rischioso viaggio della Torpediniera 3 (1–3 Novembre 1918)* (Trevise, 2018), str. 15–18; Schubert, *Piava*, str. 99.

stom o federativni preureditvi Avstrije vplival na Wilsona, ni bil uspešen, ZDA pa so 18. oktobra tudi zavrnilo avstro-ogrsko mirovno ponudbo. Wilson kot podlago za mir ni več priznaval zgolj avtonomije jugoslovanskih narodov, prepuščal jim je, da sami odločijo o obliki in načinu uresničevanja svojih narodno-političnih teženj. Avstro-ogrska Wilsonovim stališčem glede pravic narodov Avstro-Ogrske ni ugovarjala. Ustanavljanje lastne države habsburških Jugoslovancev tako formalno ni bilo več revolucionarno, ampak legalno dejanje, ki ga je priznavala tudi avstro-ogrska vlada. Dne 22. oktobra 1918 je cesar Karel I. skušal pomiriti ozračje na Ogrskem z imenovanjem "madžarskega" nadvojvode Jožefa za poveljnika balkanske fronte. Nadvojvoda Jožef se je takoj pridružil zahtevam madžarskih politikov in zahteval vrnitev madžarskih enot iz jugozahodne fronte. Le nekaj tednov pred tem je nadvojvoda poveljeval 6. armadi in je zato moral vedeti, da je njegovo zahtevo nemogoče izpolniti. Načelnik generalštaba je protestiral, vendar je cesar Karel I. privolil. Vsi ti dogodki so samo še stopnjevali nemire med vojaki avstro-ogrske vojske. Na jugozahodni fronti se je tako že 22. oktobra 1918 uprl 25. zagrebški honvedski polk. Sledili so nemiri v skoraj vseh čeških in madžarskih enotah. V Codroipu je 24. oktobra prišlo do upora v pretežno slovenskem 2. gorskem strelskem polku.⁸

Priprave na Vittorio Veneto

Ofenziva pri Vittoriju Venetu⁹ oziroma tretja ofenziva na reki Piavi je bila zadnja italijanska ofenziva proti izčrpani avstro-ogrski vojski na jugozahodni fronti oktobra 1918, ki je pomenila povrnitev časti italijanski vojski. Slovensko zgodovino pisje tej ofenzivi in italijanski zmagi ni posvečalo veliko pozornosti. Podrobna analiza historiografije kaže na različne ocene ofenzive. Od tega, da ofenziva nima statusa vojaškega spopada in da je bil razpad avstro-ogrske vojske neodvisen od zadnje italijanske ofenzive, do študij, ki ofenzivo ocenjujejo kot uspešno izvedeno vojaško operacijo. V Italiji se je po prvi svetovni vojni ofenziva pri Vittoriju Venetu predstavljala kot protiutež 12. soški ofenzivi, saj se je na tak način nevtraliziral poraz italijanske vojske pri Kobaridu.¹⁰

Po zadnji avstro-ogrski ofenzivi na reki Piavi sta italijanska vlada in fran-

⁸ Svoljšak in Antoličič, *Leta strabote*, str. 214; Jurij Perovšek, *Slovenska osamosvojitev v letu 1918: študija o slovenski državnosti v Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov* (Ljubljana, 1998), str. 23–39, 261–262; Schubert, *Piava*, str. 105.

⁹ Vittorio Veneto – do leta 1923 se je mesto imenovalo "Vittorio", po italijanskem kralju Viktorju Emanuellu II., leta 1923 pa so dodali še besedo "Veneto".

¹⁰ Več o različnih ocenah ofenzive in mitu ofenzive pri Vittoriju Venetu v: Silvia Morosi, Paolo Rastelli, *4. Novembre. Fu vera gloria? Storia e mito di Vittorio Veneto* (Milano, 2018), (dalje: Morosi, Rastelli, *4. Novembre*).

Italijanski arditi na Monte Grappi (Alessio Perin, *Vittorio Veneto*, str. 16)

coski maršal Foch pritiskala na načelnika generalštaba italijanske vojske, generala Diaza, da organizira ofenzivo v sektorju med Monte Pasubio in Asiagom ter tako izkoristi šibkost Avstro-Ogrske. Diaz je zavlačeval z ofenzivo, ker je menil da ima na razpolago premajhno količino divizij, predvsem v goratem predelu fronte. Poleg tega je Italiji želel omogočiti, da bi v prihodnjih mirovnih pogajanjih lahko iztržila čim več ozemlja, napasti pa je nameraval šele, ko bodo avstro-ogrske enote povsem oslabiljene. O čimprejšnjem ukrepanju Italije proti Avstro-Ogrski na jugozahodni fronti je Diaz pozival tudi italijanski predsednik vlade Vittorio Orlando, ki je v enem o sporočil napisal: "V takih razmerah, ki objektivno ne bi morale biti za nas ugodnejše, predstavlja neaktivnost naše vojske pravo katastrofo ... to so trenutki, v katerih moramo biti drzni in zaigrati vse za vse."¹¹ Kmalu je Diaz spoznal, da Italija ne bo imela velikega vpliva na mirovni konferenci, če ne bo organizirala ofenzive proti Avstro-Ogrski. Vrh italijanske vojske, ki je odločilno ofenzivo načrtoval skupaj z antantnimi zavezniki, je bil v dilemi, in sicer ali italijanska vojska prva napade ali naj počaka na nasprotni napad in izvede odločilno protiofenzivo.

¹¹ Alessio Perin, *Vittorio Veneto: l'ultima battaglia 24 Ottobre–4 Novembre 1918* (Vittorio Veneto, 2018), str. 19 (dalje: Perin, *Vittorio Veneto*).

vo, ki bo spremenila položaj na jugozahodni fronti. Odločili so se za prvo različico. Na celotni fronti je italijanska vojska imela 57,5 divizij, od tega 3 britanske, 2 francoski in 1 češkoslovaško, ter 7700 kosov artilerije. Na drugi strani je imela Avstro-Ogrska vsega skupaj 58,5 divizij in 6000 kosov artilerije. Številčno je imela Avstro-Ogrska premoč v številu divizij, vendar je bila njihova razporeditev drugačna od italijanskih, ki so bile razporejene bližje frontni črti. Po preoblikovanju divizij je imela avstro-ogrska vojska tik pred začetkom ofenzive 33,5 divizij na prvi frontni črti, od teh je bilo 10,5 divizij v rezervi. Italijanska vojska je s preoblikovanjem divizij imela v sektorju napada na prvih bojnih črtah 38 divizij, od katerih jih je bilo 7 v rezervi. Poleg tega je bila avstro-ogrska vojska v obupnem stanju, ki se je kazalo v pešanju kvalitete, moči in morale. Sprva je bil kot dan začetka ofenzive določen 18. oktober, vendar so datum prestavili na 24. oktober zaradi visokega vodostaja in poplav reke Piave. Datum 24. oktober je tudi sovpadal s prvo obletnico italijanskega vojaškega poraza pri Kobaridu, kar je dajalo Italijanom še večjo motivacijo. Ukazi o koncentraciji sil in oskrbi, ki so bili ključni za izvedbo ofenzive, so bili izdani 25. septembra. Poleg premikov pehotnih enot je bil najtežji del naloge premeščanje 800 topov srednjega kalibra, 800 težkega kalibra ter 500 minometov na prvo frontno črto. V ofenzivo so vključili tudi enote italijanskega vojaškega letalstva.¹²

Italijanska vojska je imela pred začetkom ofenzive na jugozahodni fronti razporejene sledeče enote: 7. armada generala Tassonija je bila razporejena na območju med prelazom Stelvio in Gardskim jezerom, 1. armada generala Giraldija na območju med Gardskim jezerom in Val d'Astico, 6. armada generala Montuorija od planote Asiago do reke Brenta, 4. armada generala Giardina na območju Monte Tomba, 12. italijansko-francoska armada generala Grazianija od Monte Tomba do mesta Vidor na Piavi, 8. armada generala Caviglie od mesta Vidor do Ponte Priula na Piavi, 10. italijansko-britanska armada generala Lambarta (Earl of Cavan) od Ponte Priula do Ponte di Piave ter 3. armada generala Aoste od Ponte di Piave do morja. V rezervi je bila 9. armada generala Morroneja. Na avstro-ogrski strani je armadni skupini na Tirolskem z 10. in 11. armado poveljeval nadvojvoda Jožef. Armadni skupini na južnem delu fronte s korpusno skupino Belluno, 6. in 5. armadi pa je poveljeval feldmaršal Borojević.

Diaz je imel septembra 1918 pripravljen načrt za ofenzivo s težiščem preboja na južnem delu reke Piave med krajema Vidor in Grave di Papadopoli, kjer je imel razporejenih 20 divizij in 4130 kosov artilerije, nasproti pa je na tem

¹² Pieri, *Dal Risorgimento alla Grande Guerra*, str. 177–188; Perin, *Vittorio Veneto*, str. 19; The National Archives (dalje: TNA), London, Foreign Office (dalje: FO) 608/266/2, 2856, Royal Italian Army, Report by the Comando Supremo on The Battle of Vittorio Veneto (24th October–4th November 1918), str. 11–16.

Shema ofenzive pri Vittoriju Venetu (Alessio Perin, *Vittorio Veneto*, str. 79)

sektorju branilo svoje položaje samo 12 avstro.-ogrskih divizij z okoli 1000 kosi artilerije. Italijanska vojska je ofenzivo načrtovala na tem delu fronte zaradi možnosti uničenja in prekinitve oskrbovalnih linij med 6. in 5. avstro-ogrsko armado. Cilj je bil prelomiti avstro-ogrsko fronto na komunikacijah Trento–Feltre ter prekiniti komunikacije v Vittorio Veneto. Italijani so s tem želeli ločiti avstro-ogrske enote v Trentinu od tistih, ki so bile razporejene južneje ob reki Piavi. Ofenziva je imela namen presenetiti nasprotnika, ključno vlogo pa naj bi odigrala hitrost prodora. Diaz je v enotah izvajal tudi dodatna usposabljanja iz ofenzivnega bojevanja. Obveljalo je načelo, da se bodo enote branile s tem, da bodo napadle. Diaz je veliko stavil na hitrost in mobilnost enot, zato so Italijani še posebej usposabljali konjeniške enote, ki so jih sestavljale 4 konjeniške divizije. Borojević ni pričakoval ofenzive na južnem delu reke Piave zaradi poplav po 16. oktobru 1918. Zmotno je tudi verjel, da notranje politične spremembe v monarhiji ne bodo vplivale na lojalnost enot cesarju. Prvoten italijanski načrt je predvideval gradnjo osmih mostov preko reke Piave: enega pri kraju Vidor, treh na območju med Fontana del Buoro in Moriagom (severno od Montella), enega med Santa Croce in Falzè, dveh blizu Nervesa in zadnjega bolj južno, na območju Grave di Papadopoli. Če bi se situacija izkazala za zelo ugodno, bi italijansko vrhovno poveljstvo izdalo ukaz za izgradnjo preostalih 12 prehodov.

Vendar je bil v tem času pretok reke tako silovit, da je bilo naravnost nemogoče zgraditi pontonski most na levi breg.¹³

Ofenziva se začne

Ofenziva se je začela 24. oktobra ob 3.00 zjutraj z močnim artilerijskim ognjem na območju Monte Grappa ter ob 5.00 uri z močnim artilerijskim ognjem med Brento in Piavo. Ob 7.15 je krenila v napad pehota, ampak ne na celotnem delu fronte. Na otokih pri Pederobbi in Papadopoli so napadalci uspešno napredovali, medtem ko so druge vse napade uspešno odbili. Na sektorju 4. armade je šlo za bolj demonstrativne napade, ki niso imeli veliko učinka na nasprotnika, saj se je uspešno branil in izvedel protinapad. Ključna je bila naloga 8., 10. in 12. armade, saj so morale izvesti preboj fronte na sektorju Valdobbiadene–Feltre. Vzpostaviti so nameravali tri mostišča na vzhodnem bregu reke Piave med Valdobbiadene, Sernaglia in Grave di Papadopoli. S prebojem na sektorju Valdobbiadene–Feltre bi zaobšli močne avstro-ogrske enote na območju Monte Grappa. 7., 1. in 3. italijanska armada so izvajale obhodne manevre in imele nalogo vezati nase nasprotnika. 12., 8. in 10. armada so izvedle preboj prav na tem sektorju zaradi najboljše razporeditve italijanskih enot na tem delu fronte in zaradi ugodnih razmer za oskrbo.¹⁴

Dne 26. oktobra se je izboljšalo vreme in pretok reke Piave je upadel, zato je Diaz izdal ukaz za napad, ki naj bi ga italijanska vojska začela v noči s 26. na 27. oktober 1918. Na avstro-ogrski strani so napačno ocenjevali začeto italijansko ofenzivo. Poveljnik 6. armade, general Schönburg–Hartenstein, je bil o morali svojih podrejenih tako prepričan, da je mislil, da se mu ni treba bati nobenega napada. General Wenzel von Wurm, poveljnik 5. armade, je menil, da je napad o katerem so mu javljali slepilni manever. Njegov nadrejeni, feldmaršal Borojevič, pa je bil previdnejši, saj so se pri Pederobbi pojavile francoske, na otoku Papadopoli pa britanske enote. Na območju nasproti Montellu je bil dejaven močan artilerijski ogenj, ki ni pojenjal. Borojeviču je postajalo jasno, da bo na teh odsekih fronte prišlo do napada, ki ga je prvi in drugi dan zaustavljaj visok pretok reke Piave. Borojevič je računal na 13 divizij, ki jih je imel v rezervi, od teh je šest prestavil v smeri gornjega toka Piave in Monte Grappa, sedem pa jih je imel zadaj v zaledju.¹⁵

¹³ TNA, FO 608/266/2, 2856, Royal Italian Army, Report by the Comando Supremo on The Battle of Vittorio Veneto (24th October–4th November 1918), str. 4–5, 12, 15; Perin, *Vittorio Veneto*, str. 44–45.

¹⁴ TNA, FO 608/266/2, 2856, Royal Italian Army, Report by the Comando Supremo on The Battle of Vittorio Veneto (24th October–4th November 1918), str. 17; Perin, *Vittorio Veneto*, str. 47.

¹⁵ Schubert, *Piava*, str. 105.

Tako so v noči s 26. na 27. oktober 12., 10. in 8. armada z 41 divizijami prečkale mostove na reki Piavi na enajstih mestih. Strma obrežja Piave ob vznožju Montella so pomenila veliko oviro za italijanske napadalce, toda general Caviglia je gnal svojo 8. armado prek reke na polotok, ki se danes imenuje Isola dei morti (otok mrtvih), saj je na tem delu fronte padlo veliko število italijanskih in avstro-ogrskih vojakov. Na nasprotni strani je ta sektor branilo 33 avstro-ogrskih divizij formiranih v dve armadi. Avstro-ogrske enote so, z izjemo madžarske konjeniške divizije, ki se je pri Sernagliji predala brez boja, uspešno branile prehode.¹⁶

Vse do 27. oktobra so se avstro-ogrske enote uspešno branile, potem pa je prišlo do točke preloma v italijanskih poskusih preboja fronte. Poveljnik 8. armade, general Caviglia, je 27. oktobra premestil dve sveži diviziji iz 8. armade v 10. armado. Nato so na območju Grave di Papadopoli združene britansko-italijanske enote 10. armade uspele ustvariti majhno vrzel in prebiti avstro-ogrsko obrambo. 10. armada je prodrla najgloblje v nasprotnikovo zaledje, in sicer 6,8 kilometra do 28. oktobra 1918. Preostali armadi sta imeli težave z napredovanjem zaradi visokega vodostaja in poplavljenе reke Piave. To je bil velik uspeh glede na visok vodostaj reke Piave, ki je odnesla velik del pontonskih mostov 8. in 12. armadi. Ker je pri obeh severnih mostiščih kazalo, da bo nadaljnjo prečkanje reke Piave izredno nevarno, so Italijani formirali nove enote in jih pošiljali preko otoka Papadopoli naprej na bojišče. Britanske enote so tega dne prodrle do potoka Monticano in razširile vzpostavljeno mostišče. Medtem so francoske in italijanske enote prevzele pobudo na severnem mostišču in ga razširile proti severu, da bi se korpusna skupina Belluno morala umakniti. Italijanske in francoske enote so tega dne zasedle San Vito, Valdobbiadene ter Monte Perla. Na avstro-ogrski strani se je čutilo pomanjkanje artilerije, ob tem tudi niso imeli dovolj časa in sredstev, da bi artilerijo umaknili. Italijani so še okrepili artilerijski ogenj na Montellu in tako so v celoti obvladovali kotlino s Soligom tako, da so se avstro-ogrski vojaki hitro morali umakniti.

8. armada je po začetnih težavah do 29. oktobra uspela vzpostaviti mostišče, ki je bilo 16 kilometrov široko in 6,4 kilometrov globoko. Preko tega mostišča so na levi breg Piave premestili glavnino enot vseh treh zavezniških armad skupaj s težkim topništvom. V jutranjih urah 29. oktobra so italijanske enote skupaj z zavezniki začele s ponovnimi napadi, pri čemer se je izkristaliziralo težišče celotne fronte ob reki Piavi, saj je večina enot zapustilo levi breg reke Piave in se napotilo proti severovzhodu proti majhnemu mestu Vittorio, ki so ga po manjših bojih zasedle 30. oktobra. Po prihodu v Vittorio je bil načrt italijanske vojske usmeriti enote proti mestu Feltre, v zaledje Monte Grappa in v dolino Sugan ter Cismon. Drugi del enot je nadaljeval prodor v dolino Belluno

¹⁶ Prav tam, str. 109.

Italijanski vojak zavrača prošnjo za premirje avstro-ogrske vojske, iz naslovnice časopisa *La tradotta* (Alessio Perin, *Vittorio Veneto*, str. 32)

in v smeri Cadore ter Agordino. Pomembno vlogo pri prodoru italijanskih enot je imelo tudi italijansko vojaško letalstvo, ki je bombardiralo ključne nasprotnikove cilje, izvajalo izvidniške prelete in oskrbovalo italijanske enote s hrano ter orožjem.¹⁷

¹⁷ TNA, FO 608/266/2, 2856, Royal Italian Army, Report by the Comando Supremo on The Battle of Vittorio Veneto (24th October–4th November 1918), str. 11, 34; Schubert, *Piava*, str. 108–109; Perin, *Vittorio Veneto*, str. 56–61; Schubert, *Piava*, str. 117–118.

Avstro-ogrska vojska se je sprva uspešno branila in poskusila tudi s protinapadi, ki pa niso bili uspešni. Borojević je zaslutil, da se situacija bliskovito slabša, zato je ukazal umik proti reki Monticano, med krajema Vittorio Veneto in Motta di Livenza. Borojević je poslal tudi po pomoč v zaledje, vendar so bile enote v zaledju naveličane bojevanja in pod vtisom nacionalnih idej izražale nepokorščino, veliko je bilo tudi dezertiranj. Popolnost enot v rezervi ni bila popolna, saj so bili v zaledju le deli divizij, ki so se premaknili naprej proti frontni črti. Preostanek enot ni več upošteval ukazov nadrejenih, saj se je uprlo kar 13 polkov. Dne 29. oktobra 1918 je bila na avstro-ogrski strani zaukazana nova obrambna črta Col Visentin–Sacile–Livenza. Zaradi te nove obrambne črte se je odprla pot do korpusne skupine Belluno, poleg tega pa se je še sprostil bok avstro-ogrskih enot pri Monte Grappi. Obe vrzeli naj bi zasilno zamašila divizija, ki je zaprla prelaz San Ubaldo, tako da se je v večernih urah 29. oktobra celotna avstro-ogrska obrambna črta porušila. Poleg Borojevića je imel težave tudi nadvojvoda Jožef, saj se nekatere enote na Tirolskem že 26. oktobra niso bile več pripravljene boriti. 29. oktobra je avstro-ogrska stran zaprosila za premirje in začetek mirovnih pogovorov, vendar so italijanske oziroma antantne enote zavlačevale z začetkom mirovnih pogovorov. Na severnem delu frontne črte so se v noči na 30. oktober avstro-ogrske enote umikale proti Livenzi. 3. italijanska armada je dobila ukaz, da čim hitreje napreduje na južnem delu fronte. Napasti je morala na spodnjem toku reke Piave. Dne 30. oktobra zjutraj je tako prečkala reko pri Salagredu, Romanziolu, San Doni di Piave, Passarelli, Grisoleri in Revedoli. Odpor avstro-ogrskih enot je bil kratek, potem pa je sledil hiter umik. Avstro-ogrski umik se je tako začel 30. oktobra, tega dne je dvojna monarhija ponovno zaprosila za premirje.¹⁸

Dne 2. novembra je uspel umik obeh armad preko reke Tilment, Borojević je medtem prestavil poveljstvo svoje armadne skupine v Vrbo ob Vrbskem jezeru, kjer je 3. novembra ob 2. uri zjutraj prejel ukaz avstro-ogrskega vrhovnega poveljstva iz Badna, da so bili sprejeti vsi pogoji antante za premirje ter da je potrebno zaustaviti vse sovražnosti na tleh in v zraku. Pol ure kasneje, ob 2.30, je cesar Karel I. razveljavil ukaz avstro-ogrskega vrhovnega poveljstva iz Badna in bojevanje naj bi se nadaljevalo, potem pa je ob 3.40 prišel nov telegram avstro-ogrskega vrhovnega poveljstva, ki je potrdilo ukaz o ustavitvi sovražnosti. Ozadje te zmede je bilo zavlačevanje dvojne monarhije s pogajanjem o premirju, zato se antantnim zaveznikom ni mudilo, da bi podpisali premirje še pred italijansko zmago. Poleg tega pa Nemčija do tedaj še ni podpisala nobenega premirja. Antantni pogoji za premirje so bili tako nepopustljivi, da Dunaj in Baden sprva sploh nista bila pripravljena sporočiti svoje privolitve. Cesarju

¹⁸ Schubert, *Piava*, str.122–125; Perin, *Vittorio Veneto*, str. 78–86.

Karlu I. se je zdela še posebej nesprejemljiva točka, po kateri naj bi Avstro-Ogrska dovolila, da bi antantni zavezniki z avstrijskih tal nadaljevali vojno proti Nemčiji, medtem ko je avstro-ogrsko vrhovno poveljstvo menilo, da je v več točkah prizadeta njihova vojaška čast. V noči na 3. november pa je cesar Karel I. popustil in izdal ukaz, naj komisiji za premirje naročijo, da ob upoštevanju določenih klavzul podpiše premirje. Telegram je prišel v roke zastopniku komisije za premirje, polkovniku Schnellerju, ki je kmalu za tem skupaj z delegacijo odšel na pot proti Padovi na pogajanja. Ne da bi se vedelo za trenutne pogoje in kdaj bo premirje podpisano in bo začelo veljati, je avstro-ogrsko vrhovno poveljstvo izdalo ukaz o ustavitvi bojnih operacij, pri čemer poveljniki in enote na terenu niso dobili drugih informacij o dejanskem stanju. Cesar Karel I. je medtem spremenil svoje mnenje ter ukaz preklical. Predvsem zato, ker ni našel nikogar, ki bi bil pripravljen, da bi skupaj z njim prevzel odgovornost za premirje. Toda ukaz je bil že na poti na fronto in se ga ni dalo več zadržati, zato je bil kasneje tudi potrjen.

Tako sta cesar Karel I. in avstro-ogrsko vrhovno poveljstvo iz rok izpustila možnost, da bi aktivno posegla v dogajanje. Avstro-ogrska delegacija, ki jo je vodil general Viktor Weber von Webenau, je prišla v vilo Giusti pri Padovi 3. novembra ob 13. uri. Takoj so se začela pogajanja in ob 15.20 so napredovala tako daleč, da je vodja zavezniških pogajalcev general Pietro Badoglio sporočil zaveznikom ukaz, naj 4. novembra ob 15. uri ustavijo sovražnosti. Avstro-ogrska delegacija se je podpisu upirala, vendar je po pritisku italijanske strani premirje podpisala tako, da je v veljavo stopilo 4. novembra 1918 ob 15. uri.¹⁹

Dne 3. novembra so italijanske enote dosegle Trento, Videm, Trst in prodirale vse do trenutka, ko je po podpisanem sporazumu začelo veljati premirje, medtem ko so avstro-ogrski vojaki zaradi konfliktnih navodil v glavnem že odložili orožje in se posamič ali v skupinah vračali domov, k čemur so jih pozivale nove nacionalne vlade. Vojaška disciplina je skoraj povsem izginila in sestradani vojaki so plenili pičle preostale zaloge. Na dan podpisa premirja je italijanska vojska zasedla območje do črte: Sluderno, Spondigna, Prato di Venosta, Val Venosta–Malè, Cles–Passo della Mendola–Rovere della Luna, Salorno v Val d'Adige–Cembra v Val d'Avisio–Monte Panarotta v Val Sugana–dolina, Tesin–Fiera di Primiero Chiapuzza–Domegge–Pontebba–Robič–Krmin (Cormons)–Červinjan, (Cervignano)–Oglej, (Aquileja)–Gradež (Grado).²⁰

Po zaključeni ofenzivi in podpisu premirja ni manjkalo pohval italijanskega vojaškega vrha, ki je zapisalo "hvalospev" uspešno zaključeni ofenzivi

¹⁹ Schubert, *Piava*, str. 118–131; Perin, *Vittorio Veneto*, str. 86–109.

²⁰ TNA, FO 608/266/2, 2856, Royal Italian Army, Report by the Comando Supremo on The Battle of Vittorio Veneto (24th October–4th November 1918), str. 32; Stergar, "Vojna, lakota, ujetništvo, negotovost in Jugoslavija", str. 81.

Zaključek pogovorov o premirju v vili Giusti (Alessio Perin, *Vittorio Veneto*, str. 103)

pri Vittoriju Venetu. V eni od izjav, ki jo povzemam, so zapisali, da je bil Vittorio Veneto najbolj popolna in plodna ofenziva v smislu dokončnega razpleta svetovne vojne. K italijanskemu vojaškemu uspehu je veliko pripomogla pravočasna odločitev za organizacijo ofenzive in pravočasne priprave nanjo. Po oceni italijanskega vojaškega vrha naj bi zadnja italijanska ofenziva pripomogla k oblikovanju visoke zavesti o italijanski moči in italijanskemu odločilnemu prispevku k rešitvi svetovnega konflikta. Italijanski uspeh naj bi bil v sozvočju z latinsko genialnostjo, naravnano k najočitnejši Napoleonovi strategiji, ki je bila prilagojena potrebam moderne vojne. Ofenziva pri Vittoriju Venetu naj bi dala modre odgovore na velika vprašanja vojne, in sicer na kak način, kje ter kdaj izvesti odločilni napad na nasprotnika.²¹ Poleg "hvalospevov" uspeha zadnje italijanske ofenzive velja omeniti tudi kritike, ki so jih izrekli nekateri udeleženci spopadov. Italijanski novinar in pisatelj Giuseppe Prezzolini, ki je bil tudi prostovoljec v italijanski vojski na območju Monte Grappa, je o zadnji italijanski ofenzivi zapisal: "Vittorio Veneto je bil neurejen in zmeden umik: ni

²¹ Perin, *Vittorio Veneto*, str. 114–115.

bila to bitka, ki smo jo dobili. To resnico moramo Italijanom povedati: resnico, ki si jo Italijani morajo dopustiti povedati."²²

Odmev zadnje italijanske ofenzive na Slovenskem in prodiranje italijanske vojske proti slovenskemu ozemlju

Slovenski časopisi so konec oktobra in v začetku novembra 1918 veliko pisali o zadnji italijanski ofenzivi. Dan po začetku zadnje ofenzive je časopis *Slovenec* poročal, da se je na odseku med Brento in Piavo ter v okolici Montelle začel močan sovražni artilerijski ogenj in da je artilerijski ogenj aktiven tudi na drugih območjih fronte. Isto novico je tega dne objavil tudi časopis *Slovenski narod*.²³

Dne 28. oktobra je *Slovenec* objavil že bolj natančen potek italijanske ofenzive ter hvalil hrabrost in učinkovitost avstro-ogrskih enot:

Vzhodno od Brente se je ponovno bila ljuta borba, ki je trajala v pozne nočne ure. Žarišči boja sta zopet tvorila Monte Asolone in Monte Pertica, ki sta večkrat zapadla sovražniku, a smo jih vselej s protisunkom zopet osvojili. Le z najtežjimi žrtvami so se Italijani proti večeru na obeh gorskih grebenih zopet ustalili. Brezuspešni so pa ostali vsi naporu nasprotnika, da vdere severovzhodno od Monte Pertica v naše črte. Na hrabrosti branilcev so omagali ponovni navali proti Spinucciji. Naše varnostne čete so odbile v kotlini Ahno sunke Italijanov. Zadržanja naših junakov ni mogoče prehvaliti. Kakor si je zaslužil v predvčerajšnjih bojih zahodno od Brente zgornje ogrski pešpolk št. 125 posebno priznanje, tako je včeraj v ozemlju Asolone posebno hrvatski deželno brambovski polk št. 27 s svojim samostojnim sodelovanjem v bojih nekega sosednega odseka zelo pripomogel, da se je utrdila fronta. Soglasno se zopet hvali artiljerija, ki se je s svojim pametnim sodelovanjem z infanterijo slavno udeleževala, da se je držalo bojišče. Infanterija in bojni letalci so se poizvedovanja in boja z enakim uspehom udeleževali.²⁴

Tudi časopis *Slovenski narod* je pisal o hrabri in uspešni borbi avstro-ogrskih enot, hkrati pa je poudaril, da Italija o mirovni ponudbi centralnih sil ni želela nič slišati.

Mirovna ponudba centralnih držav naših sovražnikov na jugozapadu ni ovirala naložiti svojim in našim armadam nove krvne žrtve. Silen artiljerijski ogenj je

²² Prav tam, str. 109.

²³ "Boji z Italijani", *Slovenec*, 25. 10. 1918, št. 245a, str. 2; "Naše uradno poročilo", *Slovenski narod*, 25. 10. 1918, št. 245, str. 3.

²⁴ "Čete koalicije na levem bregu Piave", *Slovenec*, 28. 10. 1918, št. 247a, str. 2.

vedel predvčerajšnjim napad med sotesko Assa in Jadranskim morjem, ki se je pričel včeraj zjutraj na benečanski gorski fronti in na prostoru južno od Montella. Kakor navadno, so naše vrle čete hrabro, zvesto in disciplinirano zavrnile napad. Na visoki planoti Sette Comuni so se vršili ljuti boji v pokrajini jugozapadno od Asiaga na gori Sisemol in v pokrajini Monte di Val Bella. Posrečilo se je sovražniku mestoma vdreti v naše jarke, povsod pa smo ga zavrnili ter je moral ponoči zapustiti tudi Sisemol, ki ga je najdalj držal. Sektorji pešpolkov št. 82 in 131. ter honvedska polka št. 9 in 30. sta se najbolj izkazala. Bolj silna je bila borba v gorovju severovzhodno od Brente. Tudi tu se je posrečilo sovražniku začasno doseči krajevne uspehe. Ustabilil se je za nekaj časa na Caprilu, Asclonu, Monte Pertica in Solarolu v naših prednjih jarkih, prav hitro pa se je moral umakniti pred protinapadi naših čet, izvršenimi z znano odločnostjo. Petkrat so Italijani zaman naskočili Spinonccia... Naša vrla artilerija se je izkazala zapadno in vzhodno od Brente kakor vedno kot zvesta pomočnica pehote. Sunek angleške divizije na otok Grave, Papadopoli, je mogel samo severno krilo naših prednjih postojank nekoliko potisniti nazaj. Južni del otoka smo popolnoma obdržali.²⁵

V naslednjih dneh časopisa *Slovenec* in *Slovenski narod* poročata o italijanskem napredovanju, hrabrih borbah avstro-ogrskih enot ter mirovnih ponudbah, ki jih Italija ni želela sprejeti. *Slovenec* je 31. oktobra o italijanski ofenzivi zapisal:

Ob tirolski fronti le malotno bojevanje. Med Brento in Piavo so sveže sovražne sile s premočjo napadle goro Asolone in goro Pertica. Naše ondi z brezprimernim junaštvom in z vojaško zvestobo boreče se čete so uničile vse nasprotnikove napore. V beneški ravani so Angleži in Italijani napadali. Posrečilo se jim je, ko so zastavili vse bojne pomočke, severno in južno od Montella bistveno razširiti svoje vderišče. Da se z dejanjem potrdi naš ponovno izraženi sklep, da naj se skleneta borbo narodov zaključujoče premirje in mir, bodo naše na italijanskih tleh bojujoče se čete zapustile zasedeno ozemlje.²⁶

Slovenski narod je poleg poročil o zadnji italijanski ofenzivi na reki Piavi pisal tudi o pobudah Narodnega vijeća, 29. oktobra 1918, da se vojake slovenske, hrvaške in srbske narodnosti odpusti iz avstro-ogrske vojske na jugozahodni fronti.

²⁵ "Vojne vesti", *Slovenski narod*, 26. 10. 1918, št. 250, str. 3.

²⁶ "Avstrijska armada zapusti Italijo", *Slovenec*, 31. 10. 1918, št. 250a, str. 1.

Narodno Vijeće je v svoji včerašnji seji sklenilo sporočiti poveljniku jugo–zapadne fronte, podmaršalu Metzgerju, da naj ozirom na dejstvo, da se Slovenci, Hrvati in Srbi ne nahajajo z dosedanjimi sovražniki avstro-ogrske monarhije v vojni, takoj odpusti s fronte srbske, hrvatske in slovenske čete ter jih pošlje domov.²⁷

Na ta trenutek ni bilo potrebno dolgo čakati, saj je 4. novembra že začelo veljati premirje, velik del avstro-ogrskih enot pa je že prej začel zapuščati položaje na fronti. Vedno več je bilo poročil o prodiranju italijanske vojske proti Primorski, Istri in Trstu ter o umikajoči se avstro-ogrski vojski, ki se je bližala slovenskemu ozemlju. Še posebej so novice opozarjale na morebitna varnostna tveganja, ki bi jih lahko povzročila umikajoča avstro-ogrska vojska iz jugozahodne fronte. *Slovenec* je 6. novembra 1918 objavil obvestilo Narodne vlade v Ljubljani z dne 5. novembra 1918:

Širijo se vznemirljive vesti, da nas hočejo bivši avstrijski generali presenetiti in našo svobodo kršiti. Narodna vlada Vas nujno opozarja na to, da se ne dajte premotiti po teh neosnovanih govoricah. Preko naše zemlje mora v nekaj dneh čez 400.000 mož umikajoče se bivše avstrijske armade. Ako ta armada izgubi svojo glavo in svoje poveljnike, postane iz nje druhal, kakršna ni še nikdar poplavila naše mile domovine. Tega dejstva se povsem zaveda narodna vlada, kakor tudi vodstvo soške armade, enako se ga pa tudi zaveda naša osrednja vlada, Narodno veče v Zagrebu, ki je narodni vladi v Ljubljani izrecno ukazalo dovoliti vodstvu soške armade začasno bivanje v Ljubljani. Danes dopoldne je predsednik narodne vlade po njenem naročilu obravnaval s poveljnikom soške armade. Ta mu je slovesno izjavil, da pripozna neodvisno suvereno državo SHS in da je njegov posel v deželi edino le ta, da skrbi za redno in hitro umikanje njemu podrejenih čet in da hoče vse svoje korake napraviti le v sporazumu z narodno vlado. Državljan! Stoletja ste prenašali tujce na domačih tleh; potrpimo še zadnjih 14 dni, da preide ta val preko nas in olajšajmo vojakom soške armade kot svobodnim državljanom njihovih domačih držav prosto pot v njihovo svobodno domovino.²⁸

Z umikajočo se avstro-ogrsko vojsko se je slovenskemu ozemlju bližala tudi italijanska vojska, ki je želela na vsak način pridobiti del opreme in oborožitve nekdanje avstro-ogrske vojske, zato je že pred prihodom svojih večjih enot poslala v določene slovenske kraje, t. i. demarkacijske komisije, ki naj bi skrbale za dosledno izvrševanje točk premirja. Glede na vojaška določila bi morale avstro-ogrske enote na določenih mestih koncentrirati vso artilerijo,

²⁷ "Sporočilo poveljnika jugozapadne fronte", *Slovenski narod*, 30. 10. 1918, št. 254, str. 1.

²⁸ "Državljan", *Slovenec*, 6. 11. 1918, št. 255, str. 1.

njej pripadajoči material in vse to predati italijanski vojski. Avstro-ogrska vojska bi smela s seboj vzeti le osebno orožje, opremo ter vozove, ki so bili nujni za preskrbo enot ter prevoz častniške prtljage in vozove za sanitetno oskrbo. Umik avstro-ogrske vojske iz jugozahodne fronte je potekal popolnoma neorganizirano, tako da tovrstnega zbiranja orožja in opreme ni bilo mogoče organizirati. Posledično je precej artilerijskih enot prišlo do Ljubljane, kjer so bile razorožene, ostale so na slovenskem ozemlju, kar je bilo pozneje pomembno pri opremljanju enot slovenske vojske v bojih za severno mejo.²⁹

Sklep

Po neuspešni junijski ofenzivi Avstro-Ogrske proti Italiji leta 1918 je vojaška moč Avstro-Ogrske opazno slabela, kar je Italijo in njene zaveznice spodbudilo, da organizirajo zadnjo ofenzivo na reki Piavi, imenovano tudi Vittorio Veneto. Cilj italijanske vojske, da prelomi avstro-ogrsko fronto na komunikacijah Trento–Feltre, ter da prekine komunikacije v Vittorio Veneto, je uspel. Italijani so tako ločili avstro-ogrske enote v Trentinu od tistih, ki so bile razporejene južneje ob reki Piavi. Po začetnem odporu je avstro-ogrska vojska začela razpadati in se začela umikati v notranjost monarhije. Če ofenzivo podrobneje analiziramo, ugotovimo, da ni bila tipična ofenziva italijanske vojske v prvi svetovni vojni. Italijani se niso več opirali na zastarel sistem taktike ter vodenja in poveljevanja, ki so ga preizkušali v soških ofenzivah. Veliko so se naučili tudi iz poraza pri Kobaridu, ki je povzročil večje reorganizacije v italijanski vojski. Italijanska ofenziva se ni začela z večdnevним artilerijskim obstreljevanjem, ampak z jasnim ciljem prebiti frontno črto na točno določenem delu fronte, kar jim je tudi uspelo. Težko bi zaključili, da je bil pri Vittoriju Venetu uporabljen prodor kot vrsta manevra, saj je visok vodostaj reke Piave onemogočal hitre globinske prodore, slaba je bila artilerijska podpora in rodovsko sodelovanje, ravninsko ozemlje pa ni dajalo možnosti za pripravo presenečenja. Popisi žrtev ofenzive se razlikujejo glede na uporabljane vire. Za antantno stran se kot najpogostejšo število žrtev navaja število 40.000 (36.846 Italijanov, 3236 Britancev in 588 Francozov), od tega 10.000 mrtvih in 30.000 ranjenih. Na strani Avstro-Ogrske se število žrtev giblje okoli 35.000 ter 0,5 milijona vojakov, ki so pristali v vojnem ujetništvu. Nihče ni pričakoval tako hitrega razpada avstro-ogrske vojske,

²⁹ Bizjak, *Slovenska vojska 1918–1919*, str. 69–70; Janko Brejc, "Od prevrata do ustave", v: *Slovenci v desetletju 1918–1928. Zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine*, ur. Josip Mal (Ljubljana, 1928), str. 167.

zato so Italijani lahko majhno zmago na fronti spremenili v strateško zmago.³⁰ Po podpisu premirja se je začel umik avstro-ogrske vojske, za njo pa se je počasi in previdno premikala tudi italijanska vojska, z namenom okupirati vsa območja, ki so ji pripadala z Londonskim memorandumom.³¹

Blaž Torkar

VITTORIO VENETO: THE LAST ITALIAN OFFENSIVE ON THE RIVER PIAVE IN 1918

SUMMARY

Despite its weaknesses, Austria-Hungary decided to initiate an offensive on the river Piave in June 1918 with which it tried to change the situation on the front. The offensive failed and the strength of the Danubian Monarchy's Armed Forces were visibly reduced. The Land Forces of the Dual Monarchy were in an abysmal condition, which showed itself in the reduction of their quality, strength, and morale. The weakness of Austria-Hungary was exploited by Italy, whose military leadership was at first hesitant in initiating the decisive offensive which would change the situation on the front and return its army's lost glory. The commander of the Italian Armed Forces - Supreme Commander Armando Diaz initially stalled the beginning of the offensive as he did not believe he had a enough divisions available, especially in the mountainous part of the front. He also wanted to make sure that Italy could get as much territory as possible in the upcoming peace negotiations, and he planned to attack only after the Austro-Hungarian troops would be completely weakened. With the end of the war

³⁰ Richard Holmes (ur.), *The Oxford Companion to Military History* (Oxford University, 2001), str. 958–959; Perin, *Vittorio Veneto*, str. 109; Morosi, Rastelli, *4. Novembre*, str. 386

³¹ Več o historiografskih vprašanjih in terminoloških podrobnostih Londonskega memoranduma v: Gorazd Bajc, "Dieci mesi che sconvolsero la Venezia Giulia. Il Memorandum di Londra 1915: Questioni storiografiche e dettagli terminologici", *Acta Histriae* 25, št. 4 (2017), str. 825–850.

approaching the Italians realized that Italy would not have a lot of influence on the peace conference should it fail to organize an offensive against Austria-Hungary. At first, the date for the attack was set to October 18, but was then changed to October 24 because of high-water levels and flooding by the Piave river. The date was then changed to October 24 which also coincided with the first anniversary of Italy's defeat at Kobarid (Caporetto), which gave the Italian army even more motivation. The Italians had prepared an offensive plan in September 1918 which made the southern part of the Piave river between the towns of Vidor and Papadopoli the focal point of its attempted breakthrough. The goal of the Italian focus was to break the Austro-Hungarian front at Trento-Feltre and disrupt the communications to Vittorio Veneto. The Italians hoped to separate the Austro-Hungarian units in Trentino from those lower down along the Piave. The offensive aimed to surprise the enemy and the speed of the breakthrough was to be the decisive element. Field marshal Borojević did not expect an offensive on the southern part of the Piave because of the floods following October 16, 1918. He also mistakenly believed that the internal political changes in the monarchy would not affect the loyalty of the troops to the Emperor. The offensive began in the early hours of October 24. The front was broken through in the sector Valdobbiadene–Feltre, where the Italians, with the help of British and French units, broke through the front on the eastern part of the Piave river between Valdobbiadene, Sernaglia and Grave di Papadopoli. The Vittorio Veneto offensive was not a typical Italian First World War offensive, as the Italians did not rely on the outdated system of tactic, leadership, and command which was typical of their preceding Soča (Isonzo) offensives. The Austro-Hungarians at first successfully defended and even tried with counterattacks which failed, thus their units began to withdraw. The Dual Monarchy sued for peace multiple times before the armistice was finally signed on November 3 in Giusti villa in Padova and came into effect at 15.00 on the next day. Slovenian newspapers widely reported about the Italian victory. Slowly and carefully, following the retreating Austro-Hungarian forces were the Italians which gradually occupied all territories promised to them by the London Memorandum.

VIRI IN LITERATURA

ASTs – Archivio di Stato Trieste, RCGC Gab., b. 72, Diario Storico-Militare.

TNA – The National Archives (London), fond Foreign Office (FO) 608/266/2, 2856, Royal Italian Army, Report by the Comando Supremo on The Battle of Vittorio Veneto.

Slovenec – Ljubljana, letnik 1918.

Slovenski narod – Ljubljana, letnik 1918.

.....

Bajc, Gorazd, "Dieci mesi che sconvolsero la Venezia Giulia. Il Memorandum di Londra 1915: Questioni storiografiche e dettagli terminologici", *Acta Histriae* 25, št. 4 (2017), str. 825–850.

Bizjak, Matjaž, *Slovenska vojska 1918–1919 in formiranje dravske divizijske oblasti*, magistrska naloga (Ljubljana, 2001).

Brejc, Janko, "Od prevrata do ustave", v: Mal, Josip (ur.), *Slovinci v desetletju 1918–1928. Zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine* (Ljubljana, 1928), str. 167.

Holmes, Richard (ur.), *The Oxford Companion to Military History* (Oxford, 2001), str. 958–959.

Horstenau, Glaise von (ur.): *Österreich-Ungarns längster Krieg : 1914–1918*, Bd. 7: Das Kriegsjahr 1918 (Wien, 1936).

Morosi, Silvia, Rastelli, Paolo, 4. Novembre. *Fu vera gloria? Storia e mito di Vittorio Veneto* (Milano, 2018).

Perin, Alessio, *Vittorio Veneto: l'ultima battaglia 24 Ottobre–4 Novembre 1918* (Vittorio Veneto, 2018).

Perovšek, Jurij, *Slovenska osamosvojitev v letu 1918: študija o slovenski državnosti v Državi Slovencev, Hrvatov in Srbov* (Ljubljana, 1998).

Piekalkiewicz, Janusz, *Prva svetovna vojna* (Ljubljana, 1996).

Pieri, Piero, *Dal Risorgimento alla Grande Guerra, Tomo terzo, Storia Militare d'Italia* (Milano, 2018).

Rauchensteiner, Manfred, *The First World War and the End of the Habsburg Monarchy, 1914–1918* (Wien, 2014).

Rossi, Marina, *La Maledetta Barca: il rischioso viaggio della Torpediniera 3 (1–3 Novembre 1918)* (Treviso, 2018).

Schubert, Peter, *Piava 1918. Zadnja bitka avstro-ogrske monarhije* (Celovec–Ljubljana–Dunaj, 2001).

Stergar, Rok, "Vojna, lakota, ujetništvo, negotovost in Jugoslavija. Leto 1918 na prostoru današnje Slovenije", v: *1918 v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: 54. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, konferenčni zbornik* (Ljubljana, 2018), str. 79–81.

Svoljšak, Petra in Antoličič, Gregor, *Leta strabote. Slovenci in prva svetovna vojna* (Ljubljana, 2018).

Author: **TORKAR Blaž**

Ph.D., Assistant Professor

Center vojaških šol/Vojaški muzej Slovenske vojske

Engelsova 15, SI–2111 Maribor, Slovenia

Title: **VITTORIO VENETO: THE LAST ITALIAN OFFENSIVE ON THE RIVER PIAVE IN 1918**

Studia Historica Slovenica

Časopis za družboslovne in humanistične študije / *Humanities and Social Studies Review*

Maribor, 19 (2019), No. 3, pp. 737–760, 31 notes, 4 pictures

Category: 1.01 Original scientific paper

Language: Original in Slovene (Abstract in Slovene and English, Summary in English)

Key words: Vittorio Veneto, southwestern front, First World War, Austria-Hungary, Italy, Italian offensive

Abstract: Based on the study of archival sources and literature, the author analyses the conditions in the Austro-Hungarian Monarchy and on the southwestern front in 1918. This is followed by an analysis of the preparations for and the course of the Italian offensive at Vittorio Veneto which lasted from October 24 to November 4, 1918. The goal of the Italian Armed Forces was to achieve a decisive breakthrough on the front sector Valdobbiadene–Feltre, in the lower part of the Piave river. After initial successes in resisting, the Austro-Hungarian Armed Forces began to fall apart and was forced to withdraw. The Italian victory ended the war on the southwestern front and caused the collapse of the Austro-Hungarian Armed Forces and the signing of an armistice between Italy and Austria-Hungary. The Austro-Hungarian army, then, began to withdraw while the Italian army carefully and slowly followed and occupied all areas promised to them under the London Memorandum.